

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuinka kunnat selviävät koronan, julkisen talouden tilanteen ja kestäväen kehityksen vaatimusten paineista?

- kuntien akuutti tukeminen koronakriisissä
- kuntapolitiikan suunta 2020-luvulla

Kuntamarkkinat, Talousseminaari 10.9.2020

Ylijohtaja Jani Pitkäniemi

Valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto

Kuntien tilannekuvan 12 + 1 nostoa

Ikäihmisiä on entistä enemmän, syntyvyys laskee ja työvoima vähenee - väestörakenteen muutos ei ole nopeasti ohimenevä ilmiö

Eläköityminen ja työikäisen väestön määrän väheneminen heikentävät kunta-alan henkilöstötilannetta entisestään

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin jatkuu, muuttoliikkeen epäsymmetria aiheuttaa yhteiskunnallisia lisäkustannuksia

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on välttämätön, mutta uudistus ei ratkaise kaikkia kuntatalouden ongelmia

Kunnallisveron veropohjan eriytyminen jatkuu väestömuutosten seurauksena, ja yhteisöverotulot keskittyvät entistä pienemmälle kuntajoukolla

Kuntien edellytykset hoitaa ja ottaa vastaan uusia lakisääteisiä tehtäviä vaihtelevat merkittävästi – syntyvyyden lasku ja pienenevät ikäluokat vaikeuttavat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämistä

Valtionosuuksilla tasataan voimakkaasti kustannus- ja tulopohjien eroja – tulopohjan tasauksen merkitys kasvanut myös suurten kaupunkien osalta

Ikääntyminen ja eriytyminen näkyvät myös kuntien valtuustoissa: uusien osallistumismuotojen vaikuttavuus vielä kysymysmerkki

Kuntien rahoituksellinen epätasapaino voimistunut; pääkaupunkiseutu ja erityisesti Helsinki erottuvat yhä enemmän muusta Suomesta

Kuntien elinvoimaresursseissa kuntakoko painottuu, mutta ei yksin ole ratkaiseva tekijä – elinvoiman täsmällinen mittaaminen on mahdotonta

Kriisikuntien määrä kasvaa – arviointimenettelyt jatkossa yhä vaikeampia

Kuntien talouden ja toiminnan tilastoinnissa on merkittäviä puutteita ja kehitystarpeita

Monimutkaistuvat kunnan talouden rakenteet hankaloittavat kunnan talouden kokonaisuuden hahmottamista ja riskien tunnistamista

Valtion jo päätetyt tukitoimet kunnille koronakriisiin liittyen v. 2020

Koronapandemiaan liittyvät kuntien tukitoimenpiteet vuonna 2020, milj. euroa

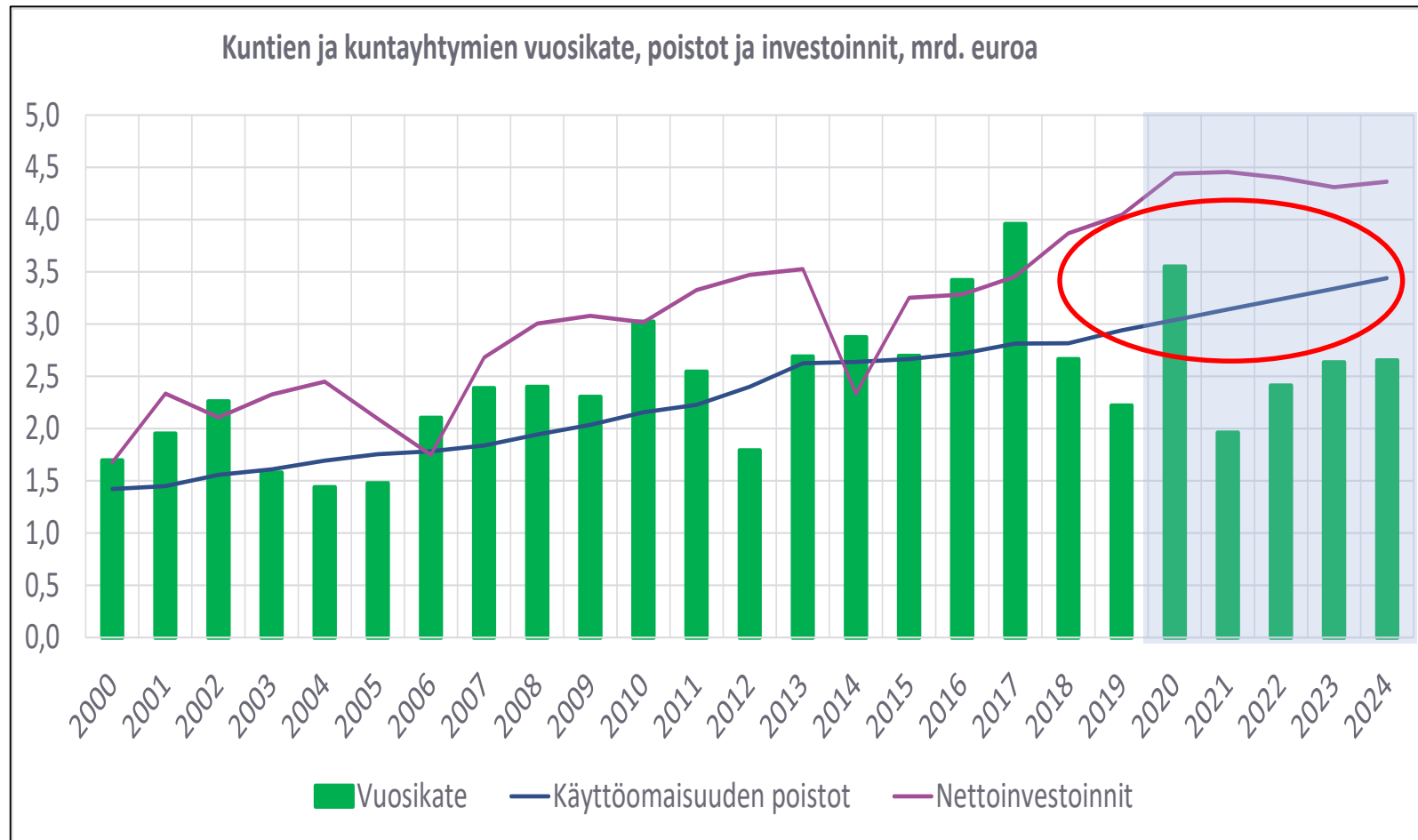
	Milj. euroa	Valmistelutilanne
Verotuksen maksujärjestelyjen kompensatio, VM*	114	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. Maksujärjestelyjen vaikutusarviota korjattiin V LTAE:ssä.
Peruspalvelujen valtionosuuden korotus, VM	550	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelut, STM/VM	112	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
lääkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen, STM/VM	60	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus, VM**	410	Maksatus toteutetaan osana kuntien verotulojen tilitystä.
Valtionavustus sairaanhoitopiireille, VM	200	Valtioneuvoston asetus avustuksen myöntämisestä annetaan elo-syyskuussa 2020. Maksatus loppuvuodesta 2020.
Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, VM	50	Hakuaika päättyy elokuun lopussa, maksatus loppuvuodesta 2020.
Koronaviruksen vaikutusten tasoittaminen opetuksessa ja koulutuksessa, OKM	153	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Muut kuntiin kohdistuvat tukitoimenpiteet (mm. kulttuuri), OKM	22	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Joukkoliikenteen tuki, LVM	100	Hakuaika kesken, tavoitteena on tehdä maksatuspäätökset syys-lokakuun aikana.
Kuntien kiinteistöjen öljylämmityksistä luopuminen, YM	15	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
Lähiövirikistysalueiden ja viheralueiden kunnostaminen, YM	13	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
YHTEENSÄ	1799	

* Verotuksen maksujärjestelyjen muutos kompensoidaan kunnille vuonna 2020, mutta vastaava summa peritään korkoineen takaisin kunnilta vuonna 2021.

** Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen kokonaisvaikutus on 520 milj. euroa, josta 410 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2020 ja 110 milj. euroa vuodelle 2021.

Huom! Lisäksi STM on antanut koronaviruspandemian hoitoon tarvittaviin suojainvälineisiin liittyen Huoltovarmuuskeskukselle vuoden 2020 aikana yhdeksän hankintaesitystä, joiden kokonaisarvo on 300 milj. euroa. HVK:n hankkimat suojaimet on tarkoitettu sairaanhoitopiirien ja kuntien käyttöön. Sairaanhoitopiirit ja kunnat ovat kuitenkin tehneet myös omia suojainhankintoja.

Tulorahoituksen ja investointien välinen kuilu kasvamassa, koronan vaikutus kuntatalouteen suuri mutta vielä osin epäselvä

- Koronapandemia ei ole ohi, mutta oletuksena on, että koronatilanne pysyy Suomessa hallinnassa eikä uusia, kevään 2020 kaltaisia laajoja sulkutoimenpiteitä tule.
- Kuntatalouden näkökulmasta koronakriisistä ollaan siirtymässä akuutin kriisin jälkeiseen aikaan.
- Koronapandemian vaikutukset yksittäisiin kuntiin ovat erilaisia johtuen muun muassa elinkeinorakenteesta, kunnan palvelurakenteesta ja koronatapausten määrästä.
- **Budjettiriihi 2021: Mitä kuntien tukemisella tavoitellaan? Kunnan "omavastuu" veronsaajana ja kuntien välinen "yhteisvastuu" → kuka velkaantuu kriisissä? Kuka maksaa takaisin, miten ja koska?**

Kuntatalouden vakauden ja kestävyysparantaminen yhteinen kansallinen ”projekti”

Reunaehdoista/huomioitavaa:

Julkisen talouden kestävyys ja liikkumavaran luominen tuleviin kriiseihin, työvoiman saatavuus, sosiaalinen kestävyys, ilmastonmuutos, kansainvälinen talous, jne...

Kuntien oma tasapainotus:

- Veroprosentin korotus
- Palvelujen tehostaminen, palvelujen karsinta, henkilöstöä koskevat toimenpiteet
- Investointien määrä, ajoitus ja laatu
- Velkaantuminen

Kuntapolitiikan suunta:

- Rahoitus (verotulot ja valtionosuudet) ja kuntien välinen tase
- Kuntien tehtävät (määrä, laatu ja/tai eriyttäminen)
- Kuntarakenteet ja kuntien välinen yhteistyö
- Kuntia koskevan taloussääntelyn ohjausvaikutus

Yleinen talouspolitiikka:

- Työllisyys
- Tuottavuus (sote, hankinnat, tilatehokkuus, digi)
- Palkkaratkaisut
- Alue- ja kaupunkipolitiikka
- EU:n elpymis- ja palautumisrahat